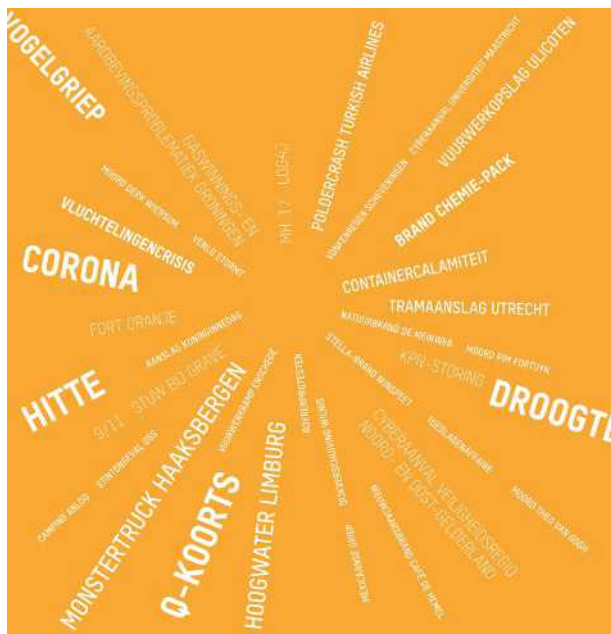

De samenleving verandert en de veranderingen doen zich steeds sneller voor. Door klimaatverandering, cyberdreigingen, pandemieën en toenemende maatschappelijke onrust worden we vaker geconfronteerd met crises. Het begrip 'crisis' is voortdurend aanwezig in ons dagelijks taalgebruik. Toch is crisisbeheersing een betrekkelijk jong vakgebied, dat de afgelopen jaren in hoog tempo professionaliseert, vooral als gevolg van opeenvolgende crises en rampen. In betrekkelijk korte tijd heeft het begrip *crisisbeheersing* betekenis gekregen. Niet alleen bij veiligheidsregio's zijn afdelingen of directies crisisbeheersing gekomen, ook bij veel bedrijven en instellingen zijn dergelijke afdelingen ontstaan. Grotere crises in binnen- en buitenland, als gevolg van de COVID-19-pandemie, de klimaatverandering, en de oorlog tussen Rusland en Oekraïne, hebben de afgelopen paar jaar daaraan bijgedragen. Een inventarisatie onder crisisprofessionals laat zien welke recente incidenten zij bepalend vonden voor het vakgebied (Van der Varst et al., z.d.).

Crises die van invloed zijn geweest op het vakgebied (Overgenomen uit Van der Varst et al., z.d., p. 12)

In 2020 verscheen de gezaghebbende evaluatie van de Wet veiligheidsregio's van de Commissie Muller (Evaluatiecommissie wet Veiligheidsregio's, 2020). Belangrijke conclusies daarin waren dat crisisbeheersing in de veiligheidsregio's naast brandweezorg een volwaardige plaats moet hebben en dat het nodig is om crisisbeheersing de komende jaren verder te professionaliseren. Ook in verschillende rijksnota's en andere beleidsstukken is de laatste jaren meer aandacht gekomen voor het belang en de professionalisering van de crisisbeheersing. Eén van de follow-ups van het rapport van de Commissie Muller is de *Contourennota Versterking Crisisbeheersing en Brandweezorg* (Ministerie van Justitie en Veiligheid, 2022). Dit document en de aanbevelingen van de Onderzoeksraad voor Veiligheid uit de evaluatie van de aanpak van de coronacrisis stonden aan de basis van de *Landelijke Agenda Crisisbeheersing* (Rijksoverheid, 2024). Deze agenda richt zich op het weerbaar zijn en blijven van ons Koninkrijk en verwoordt dit aan de hand van een drietal pijlers. De voorbereiding en paraatheid dienen te worden versterkt, de weerbaarheid van de samenleving dient te worden vergroot en ten slotte moeten de kwaliteit en professionaliteit van de crisisbeheersing worden vergroot.

Meer en meer is crisisbeheersing in de afgelopen jaren een multidisciplinaire activiteit geworden, die eigen kennis en vaardigheden vereist. Steeds vaker hebben nieuwe medewerkers op het gebied van crisisbeheersing nog geen kennis van of ervaring met hulpverlening en crisissituaties. Op hbo- en wo-niveau zijn daarom opleidingen ontwikkeld waarin veiligheid en crisismanagement centraal staan, en waarvan de studentenaantallen groeien. Voor dit onderwijs kan dit basisboek een algemeen fundament zijn. Voor zij-instromers, degenen zonder specifieke opleidings- of ervaringsachtergrond in het steeds verder uitbreidende terrein van crisisbeheersing, kan dit *Basisboek crisisbeheersing* een eerste kennismaking en naslagwerk zijn. In een sterk professionaliserend veld voorziet een basisboek als dit in een groeiende behoefte.

Voor wie is dit Basisboek crisisbeheersing bedoeld?

Eerder zijn verschillende publicaties verschenen die de structuur en praktijk van met name de regionale crisisbeheersing in kaart brachten. Dit basisboek is in verschillende opzichten een nieuw begin. Het heeft een aanzienlijk bredere focus, aansluitend bij de ontwikkelingen die we hiervoor hebben benoemd. De redactie heeft met input vanuit de beroepspraktijk van crisisbeheersing en vanuit de onderwijspraktijk (bachelor integrale veiligheid, opleidingen crisisfunctionarissen) een inhoudelijk brede kennisbasis samengesteld. Hiermee komt een gecombineerd studie- en naslagwerk beschikbaar, dat zowel functioneel is voor het werkveld als in het onderwijs. De verbreding van het perspectief van de veiligheidsregio naar crisisbeheersing betekent ook dat dit boek bruikbaar is voor alle functionarissen en organisaties die een taak hebben in dit werkveld.

De meeste hoofdstukken in het boek zijn opgebouwd volgens een vast stramien. In relatief kort bestek worden de kernpunten van het betreffende thema uiteengezet, verrijkt met Nederlandse casuïstiek. In de hoofdstukken van deel 1 tot en met 3 komt ook telkens een professional aan het woord, die inzichten vanuit eigen ervaring verwoordt. Naast een rijke verantwoording met gebruikte bronnen, doen wij ook telkens suggesties voor verder lezen of kijken. Veel van deze bronnen zijn met eenvoudig te hanteren hyperlinks ontsloten, wat het boek voor zelfstudie en voor didactisering binnen het onderwijs bijzonder geschikt maakt. Dat geldt ook voor de kernbegrippen die aan het eind van de hoofdstukken zijn opgenomen, en die verwijzen naar een begrippenlijst achter in het boek.

Opbouw van het basisboek

Het boek bevat in totaal 38 hoofdstukken, verdeeld over vijf delen:

Deel 1 *Stelsel* geeft inzicht in de definitie en geschiedenis van crises, de regionale en nationale crisisstructuur, het bevoegd gezag, de veiligheidsregio en de samenwerking met buurlanden bij crises.

Deel 2 *Actoren* belicht in afzonderlijke hoofdstukken de verschillende hulpdiensten, bevolkingszorg, andere crisispartners, en tot slot ook de rol van burgers en bedrijven.

Deel 3 *Taken en processen* laat zien op welke manier de crisisbeheersing als proces werkt en hoe de betrokken actoren zich voorbereiden, hoe ze optreden, evalueren, en nazorg en herstelzorg verlenen. Communicatie, vakbekwaamheid en leiderschap komen daarbij ook aan bod.

Deel 4 *Crisis in de praktijk* geeft in een aantal specifieke, actuele thema's voorbeelden van de praktijk van de crisisbeheersing: klimaat, gezondheid, evenementen, digitale ontwrichting, terrorisme en extreem geweld, en civiel-militaire samenwerking.

Deel 5 *Toekomst* kijkt vooruit naar de uitdagingen op het gebied van crisisbeheersing in de komende jaren. Daarbij gaan wij ook in op het perspectief van weerbaarheid en veerkracht. In dit deel reflecteren wij tot slot op de vraag in hoeverre er sprake is van een doctrine voor crisisbeheersing bij de huidige en te verwachten uitdagingen waarvoor de crisisbeheersing in Nederland staat.

Dank

Bijzonder is dat dit basisboek kennis en expertise bij elkaar brengt van professionals, bestuurders, docenten en onderzoekers. Wij zijn de auteurs, professionals uit het werkveld, meelezers van de Vakraad risico- en crisisbeheersing en docenten van de IVK-opleidingen bijzonder dankbaar voor hun bijdrage. Daarnaast gaat onze dank uit naar de uitgever voor de samenwerking in het tot stand komen van deze publicatie, en naar het bestuur en de directie van het Nederlands Instituut Publieke Veiligheid (NIPV) voor het ondersteunen van het initiatief voor dit basisboek en het mogelijk maken van de samenstelling ervan.

De waarde van het basisboek moet zich in de praktijk bewijzen, in de beroepspraktijk en binnen het onderwijs. Inherent aan het samenstellen van een basisboek is de onmogelijkheid om alle relevante kennis en standpunten over het onderwerp aan bod te laten komen. Bovendien is de wereld van crisisbeheersing volop in beweging. Het actueel houden van dit boek en mogelijk ook een uitbreiding van het aantal onderwerpen in hoofdstukken blijft de komende jaren onze aandacht houden. Wij nodigen u als gebruiker van dit basisboek dan ook graag uit om uw suggesties ter verbetering of aanvulling met ons te delen. Zo houden we het boek actueel en vergroten we de bruikbaarheid. U kunt uw reactie mailen naar info@nipv.nl.

De redactie,
Menno van Duin
Ab Bertholet
Edith Leentvaar
Vina Wijkhuijs

Maart 2025

Geraadpleegde literatuur

Evaluatiecommissie Wet veiligheidsregio's. (2020). *Evaluatie Wet veiligheidsregio's: naar een toekomstbestendige crisisbeheersing en brandweezorg*. Geraadpleegd op 1 maart 2025, van <https://edu.nl/6qvdd>

Ministerie van Justitie en Veiligheid. (2022, 6 december). *Contourennota Versterking Crisisbeheersing en Brandweezorg*. Rijksoverheid. Geraadpleegd op 1 maart 2025, van <https://edu.nl/fh779>

Onderzoeksraad voor Veiligheid. (z.d.). *Aanpak coronacrisis*. Onderzoeksraad voor Veiligheid. Geraadpleegd op 1 maart 2025, van <https://edu.nl/rtna8>

Rijksoverheid.nl. (2024, 10 juni). *Landelijke Agenda Crisisbeheersing*. Rijksoverheid. <https://edu.nl/txq7r>

Van der Varst, L., Berger, E., & Gaspar, V. (z.d.). *Wendbare crisisbeheersing. Wen er maar aan. Toekomst Crisisbeheersing*. [Publieksversie]. NIPV. Geraadpleegd op 1 maart 2025, van <https://edu.nl/yghkx>